

ХАРЬКОВСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ

ПРАВО

и БЕЗОПАСНОСТЬ

Научный журнал

№ 4 (79) 2020

DOI: 10.32631/pb.2020.4

Основатель и издатель –
Харьковский национальный университет внутренних дел

Выходит 4 раза в год

Основан в мае 2002 г.

Журнал занял II место в конкурсе на лучшее научное
периодическое издание в системе МВД Украины в 2017,
2012 и 2010 годах, III место – в 2014 году

Харьков 2021

Журнал относится к категории «Б» Перечня научных профессиональных изданий Украины (п. 1 приказа МОН Украины от 17.03.2020 № 409) и является профессиональным по юридическим наукам (приказ МОН Украины от 12.05.2015 № 528) и по психологическим наукам (спец. 19.00.06 «Юридическая психология») (приказ МОН Украины от 06.03.2015 № 261)

Рекомендован к печати и к распространению через сеть Интернет Учёным советом Харьковского национального университета внутренних дел, протокол № 11 от 23.12.2020

Главный редактор: **О. И. Беспалова**, доктор юридических наук, профессор, заслуженный деятель науки и техники Украины (Харьковский национальный университет внутренних дел, Украина)

Заместитель главного редактора: **С. А. Шатрава**, доктор юридических наук, профессор (ХНУВД, Украина)

Ответственный секретарь редколлегии: **Л. С. Кацалап**, кандидат юридических наук (ХНУВД, Украина)

Редакционная коллегия журнала:

С. Е. Абламский, кандидат юридических наук (ХНУВД, Украина)

А. С. Бакумов, кандидат юридических наук, доцент (ХНУВД, Украина)

В. И. Барко, доктор психологических наук, профессор (Государственный научно-исследовательский институт МВД Украины (г. Киев), Украина)

К. Л. Бугайчук, доктор юридических наук, доцент (ХНУВД, Украина)

Т. И. Гудзь, кандидат юридических наук, доцент (ХНУВД, Украина)

П. ван Дайне, доктор философии, профессор (Утрехтский университет, Нидерланды)

Е. В. Джафарова, доктор юридических наук, профессор (ХНУВД, Украина)

А. Ди Ронко, доктор философии в области криминологии (Эссекский университет (г. Колчестер), Объединённое Королевство)

Е. А. Евдокимова, доктор психологических наук, профессор (ХНУВД, Украина)

М. А. Клочко, доктор философии в области социологии, доцент (Университет штата Огайо (г. Мэрион), США)

К. фон Лампе, доктор философии в области уголовного права и криминологии (Берлинская школа экономики и права, Германия)

А. Н. Литвинов, доктор юридических наук, профессор, заслуженный юрист Украины (ХНУВД, Украина)

А. Марковская, доктор философии (Университет Англия Раскин (г. Кембридж), Объединённое Королевство)

Н. И. Марчук, доктор юридических наук, доцент (ХНУВД, Украина)

К. Ю. Мельник, доктор юридических наук, профессор (ХНУВД, Украина)

У. Б. Михайлишин, доктор психологических наук, доцент (Ужгородский национальный университет, Украина)

Ю. В. Орлов, доктор юридических наук, доцент (ХНУВД, Украина)

В. Б. Пчелин, доктор юридических наук, доцент (ХНУВД, Украина)

В. В. Россикин, доктор юридических наук, профессор, заслуженный работник образования Украины (Харьковский национальный университет радиоэлектроники, Украина)

Г. В. Россихина, доктор юридических наук, доцент (Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина, Украина)

Е. Ю. Салманова, доктор юридических наук, профессор, заслуженный работник образования Украины (ХНУВД, Украина)

А. Серджи, доктор философии в области социологии и криминологии (Эссекский университет (г. Колчестер), Объединённое Королевство)

А. А. Сердюк, кандидат социологических наук, доцент (ХНУВД, Украина)

В. В. Сокурченко, доктор юридических наук, профессор, член-кор. НАПрН Украины, заслуженный юрист Украины (ХНУВД, Украина)

Н. В. Стацак, доктор юридических наук, профессор (ХНУВД, Украина)

Р. Л. Степанюк, доктор юридических наук, профессор (ХНУВД, Украина)

Е. И. Федоренко, доктор педагогических наук, профессор (ХНУВД, Украина)

Д. В. Швеи, кандидат педагогических наук, доцент (ХНУВД, Украина)

Л. А. Шевченко, кандидат психологических наук, доцент (ХНУВД, Украина)

В. В. Шендрик, доктор юридических наук, профессор, заслуженный юрист Украины (ХНУВД, Украина)

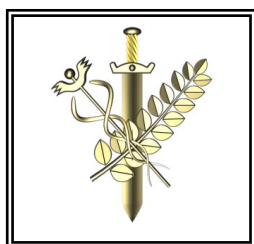
М. Г. Щербаковский, доктор юридических наук, доцент (ХНУВД, Украина)

М. Ягер, доктор философии, профессор криминологии (Люблянский университет, Словения)

- ✗ Статьи журнала проходят рецензирование, которое организуют члены редколлегии. Мнения авторов могут не совпадать с позицией редколлегии.
- ✗ Журнал включён в международную наукометрическую базу «Index Copernicus International», доступ к паспорту издания: <https://journals.indexcopernicus.com/++p24783657,3.html>.
- ✗ Электронная копия журнала бесплатно размещается в открытом доступе на сайте издания (<http://pb.univd.edu.ua>) и на сайте Национальной библиотеки Украины имени В. И. Вернадского НАН Украины (<http://nbuv.gov.ua/j-tit/PiB>). Полный актуальный перечень баз, репозитариев, библиотек, каталогов можно увидеть на сайте издания.
- ✗ Доступ к профилю журнала в Google Академии: <https://scholar.google.com/citations?user=Vi9GuiIAAAAJ>.
- ✗ При перепечатке ссылка на журнал «Право и безопасность» обязательна.

KHARKIV NATIONAL UNIVERSITY OF INTERNAL AFFAIRS

LAW

and SAFETY

Scientific journal

No. 4 (Vol. 79) 2020

DOI: 10.32631/pb.2020.4

Founder and publisher –
Kharkiv National University of Internal Affairs

The frequency: 4 issues per year

Founded in May, 2002

In 2017, 2012 and 2010 the journal was ranked the 2nd,
and in 2014 took the 3rd place in the contests for the best scientific,
educational and periodical edition within the system of the Ministry
of Internal Affairs of Ukraine in the category “scientific periodicals”

Kharkiv 2021

The journal belongs to the category "B" of the List of scientific professional editions of Ukraine (p. 1 of the order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated from March 17, 2020, No. 409) and is a professional edition in the field of juridical science and in psychology (legal psychology)

Recommended for publishing and distribution through Internet by the Academic Council of Kharkiv National University of Internal Affairs, protocol No. 11 dated from Desember 23, 2020

Chief Editor: *O. I. Bezpalova*, Doctor of Juridical Sciences, Professor, Honored Worker of SciTech of Ukraine (Kharkiv National University of Internal Affairs, *Ukraine*)
Deputy Editor: *S. O. Shatrava*, Doctor of Juridical Sciences, Professor (KhNUIA, *Ukraine*)
Executive Secretary of Editorial Board: *L. S. Katsalap*, Candidate of Juridical Sciences (Ph.D.) (KhNUIA, *Ukraine*)

Editorial Board:

S. Ye. Ablamskyi, Candidate of Juridical Sciences (Ph.D.) (KhNUIA, *Ukraine*)
O. S. Bakumov, Candidate of Juridical Sciences (Ph.D.), Docent (KhNUIA, *Ukraine*)
V. I. Barko, Doctor of Psychological Sciences, Professor (State Research Institute of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine (Kyiv), *Ukraine*)
K. L. Buhaichuk, Doctor of Juridical Sciences (Ph.D.), Docent (KhNUIA, *Ukraine*)
P. C. van Duyne, Ph.D., Professor (University of Utrecht, *Netherlands*)
O. V. Dzhafarova, Doctor of Juridical Sciences, Professor (KhNUIA, *Ukraine*)
O. I. Fedorenko, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (KhNUIA, *Ukraine*)
T. I. Gudz, Candidate of Juridical Sciences (Ph.D.), Docent (KhNUIA, *Ukraine*)
M. Jager, Ph.D., Professor (University of Ljubljana, *Slovenia*)
M. Klochko, Ph.D., Associate Professor (Ohio State University (Marion), *USA*)
K. von Lampe, Ph.D. (Berlin School of Economics and Law, *Germany*)
O. M. Lytvynov, Doctor of Juridical Sciences, Professor, Honored Lawyer of Ukraine (KhNUIA, *Ukraine*)
M. I. Marchuk, Doctor of Juridical Sciences (Ph.D.), Docent (KhNUIA, *Ukraine*)
A. Markovska, Ph.D. (Anglia Ruskin University, Cambridge, *United Kingdom*)
K. Yu. Melnyk, Doctor of Juridical Sciences, Professor (KhNUIA, *Ukraine*)
U. B. Mykhaylyshyn, Doctor of Psychological Sciences, Docent (Uzhhorod National University, *Ukraine*)
Yu. V. Orlov, Doctor of Juridical Sciences, Docent (KhNUIA, *Ukraine*)
V. B. Pchelin, Doctor of Juridical Sciences, Docent (KhNUIA, *Ukraine*)
A. Di Ronco, Ph.D. (University of Essex (Colchester), *United Kingdom*)
V. V. Rossikhin, Doctor of Juridical Sciences, Professor, Honored Worker of Education of Ukraine (Kharkiv National University of Radio Electronics, *Ukraine*)
H. V. Rossikhina, Doctor of Juridical Sciences, Docent (V. N. Karazin Kharkiv National University, *Ukraine*)
O. Yu. Salmanova, Doctor of Juridical Sciences, Professor, Honored Worker of Education of Ukraine (KhNUIA, *Ukraine*)
O. O. Serdiuk, Candidate of Sociological Sciences (Ph.D.), Docent (KhNUIA, *Ukraine*)
A. Sergi, Ph.D. (University of Essex (Colchester), *United Kingdom*)
M. G. Shcherbakovskiy, Doctor of Juridical Sciences, Docent (KhNUIA, *Ukraine*)
L. O. Shevchenko, Candidate of Psychological Sciences (Ph.D.), Docent (KhNUIA, *Ukraine*)
V. V. Shendryk, Doctor of Juridical Sciences, Professor, Honored Lawyer of Ukraine (KhNUIA, *Ukraine*)
D. V. Shvets, Candidate of Pedagogical Sciences (Ph.D.), Docent (KhNUIA, *Ukraine*)
V. V. Sokurenko, Doctor of Juridical Sciences, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Law Sciences of Ukraine, Honored Lawyer of Ukraine (KhNUIA, *Ukraine*)
M. V. Stashchak, Doctor of Juridical Sciences, Professor (KhNUIA, *Ukraine*)
R. L. Stepaniuk, Doctor of Juridical Sciences, Professor (KhNUIA, *Ukraine*)
O. O. Yevdokimova, Doctor of Psychological Sciences, Professor (KhNUIA, *Ukraine*)

- ✂ Journal's articles undergo peer review organized by the members of the Editorial Board. The views of the authors may not coincide with the position of the Editorial Board.
- ✂ **The journal is included into the international scientometrical database "Index Copernicus International"**, access to the edition's passport: <https://journals.indexcopernicus.com/++p24783657,3.html>.
- ✂ E-copy of the journal is available free of charge on **the website of the edition (<http://pb.univd.edu.ua>)** and on the website of the National Library of Ukraine named after V. I. Vernadskyi of the National Academy of Sciences of Ukraine (<http://nbuv.gov.ua/j-tit/PiB>). The full up-to-date list of bases, repositories, libraries, catalogs can be observed on the website of the edition.
- ✂ Access to the Google Scholar journal's profile: <https://scholar.google.com/citations?user=Vi9GuiIAAAAJ>.
- ✂ The reference to the journal "Law and Safety" is obligatory in case of reprinting.

ЗМІСТ

СТАТТЯ НОМЕРА

ОРЛОВ Ю. В. Проблеми кримінально-правової кваліфікації домашнього насильства.....	13

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ТА ПРАВА ЛЮДИНИ

МАРКОВ В. В., ВОЙЦІХОВСЬКИЙ А. В. Питання юридичної природи Мінських домовленостей (міжнародно-правовий аналіз)	20

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПОЛІЦЕЇСТИКА

ГАРМАШ В. В. Адміністративно-правовий статус кінологічних підрозділів Національної поліції України: сутність і зміст	26
КАЗАНЧУК І. Д., ЯЦЕНКО В. П. Особливості правового регулювання діяльності Національної поліції України у сфері забезпечення інформаційної безпеки в Україні.....	32
КОМЗЮК А. В., КОМЗЮК М. А. Зарубіжний досвід організації співробітництва поліції з громадськістю	39
ПАБАТ О. В. Особливості правового регулювання місцевих податків і зборів	44
СОРОЧАН Д. А. Адміністративно-правові засади діяльності Національної поліції України щодо запобігання та протидії булінгу	48

ПРОТИДІЯ ЗЛОЧИННОСТІ ТА БОРОТЬБА З КОРУПЦІЄЮ

ЗОЗУЛЯ Є. В. Зміст слідчих ситуацій початкового етапу розслідування примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань, учиненого організованою злочинною групою.....	54
КОНЮШЕНКО Я. Ю. Визначення підстав для проведення освідування крізь призму слідчої практики	61
МАНЖАЙ О. В., ПОТИЛЬЧАК А. О. Особливості картографування злочинних проявів	66
МАТЮШКОВА Т. П. Забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства: криміналістичні аспекти	73
ПІДДУБНА А. В. Проблемні процесуальні питання запобігання кримінальним правопорушенням на пасажирському автотранспорті	79
РОСЬ А. В., БАЛАЦ Р. М. Запобігання кримінальним правопорушенням як одне із завдань кримінального судочинства.....	86
СТОРОЖЕНКО І. О. Система органів та установ із попередження і протидії злочинності неповнолітніх осіб (на матеріалах українських губерній у складі Російської імперії).....	92
ШАБЕЛЬНИКОВ С. К. Властивості кримінологічного законодавства України	97

CONTENT

THE ARTICLE OF THE NUMBER

ORLOV YU. V. Problems of Criminal and Legal Qualification of Domestic Violence (<i>Ukr</i>)	13

NATIONAL SECURITY AND HUMAN RIGHTS

MARKOV V. V, VOITSIKHOVSKIY A. V. Legal Nature Issues of the Minsk Agreements (International and Legal Analysis) (<i>Ukr</i>)	20

ADMINISTRATIVE LAW AND POLICING

GARMASH V. V. Administrative and Legal Status of Canine Units of the National Police of Ukraine: Essence and Content (<i>Ukr</i>)	26
KAZANCHUK I. D., YATSENKO V. P. Peculiarities of Legal Regulation of the Activities of the National Police of Ukraine in the Field of Ensuring Information Security in Ukraine (<i>Ukr</i>)	32
KOMZIUK A. V., KOMZIUK M. A. International Experience of Organizing Cooperation between Police and Public (<i>Ukr</i>)	39
PABAT O. V. Specific Features of Legal Regulation of Local Taxes and Fees (<i>Ukr</i>)	44
SOROCHAN D. A. Administrative and Legal Principles of the Activities of the National Police of Ukraine in Preventing and Counteracting Bullying (<i>Ukr</i>)	48

CRIME COUNTERACTION AND COMBATING CORRUPTION

ZOZULYA E. V. Content of Investigative Situations of the Initial Stage of Investigating Coercion to Fulfill or Non-Fulfillment of Civil Obligations Committed by Organized Criminal Groups (<i>Ukr</i>)	54
KONIUSHENKO YA. YU. Determining the Grounds for Conducting Examination through the Prism of Investigative Practice (<i>Ukr</i>)	61
MANZHAI O. V., POTYLCHAK A. O. Crime Mapping Features (<i>Ukr</i>)	66
MATIUSHKOVA T. P. Ensuring Security for the Participants of Criminal Proceedings: Forensic Aspects (<i>Ukr</i>)	73
PIDDYBNA A. V. Problematic Procedural Issues of Preventing Criminal Offenses on Road Passenger Transport (<i>Ukr</i>)	79
ROS A. V., BALATS R. M. Prevention of Criminal Offenses as One of the Tasks of Criminal Proceedings (<i>Ukr</i>)	86
STOROZHENKO I. O. System of Agencies and Institutions for Preventing and Counteracting Juvenile Delinquency (Based on the Materials of the Ukrainian Provinces as Part of the Russian Empire) (<i>Ukr</i>)	92
SHABELNIKOV S. K. Properties of Criminological Legislation of Ukraine (<i>Ukr</i>)	97

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ТА ПРАВА ЛЮДИНИ

УДК 341.24

DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2020.4.02>

В'ЯЧЕСЛАВ ВАЛЕРІЙОВИЧ МАРКОВ,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,

Харківський національний університет внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0003-2024-657X>,

e-mail: cyber.markov333@gmail.com;

АНДРІЙ ВАСИЛЬОВИЧ ВОЙЦІХОВСЬКИЙ,

кандидат юридичних наук, доцент,

Харківський національний університет внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0001-5629-8852>,

e-mail: voitsihovsky@gmail.com

ПИТАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ПРИРОДИ МІНСЬКИХ ДОМОВЛЕНОСТЕЙ (МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ)

Досліджено міжнародно-правові аспекти юридичної природи Мінських домовленостей. Проаналізовано різне розуміння сторонами цих домовленостей їх юридичної природи, визначено настання можливих юридичних наслідків у випадку невиконання сторонами цих міжнародно-правових документів, а також з'ясовано роль і місце Мінських домовленостей у процесі мирного врегулювання конфлікту на Сході України. Зроблено науково обґрунтовані висновки щодо правильного розуміння і тлумачення Мінських домовленостей як специфічного виду міжнародно-правових актів.

Ключові слова: юридична природа, Мінські домовленості, міжнародний договір, міжнародно-правовий акт.

Оригінальна стаття

Постановка проблеми

Із розвитком і розповсюдженням міжнародного права акцент у дискусіях щодо вирішення конфліктів змістився в бік їх мирного врегулювання. Саме цей загальний принцип міжнародного права лежить в основі п. 3 ст. 2 Статуту ООН 1945 р.: «Всі члени Організації Об'єднаних Націй вирішують свої міжнародні спори мирними засобами таким чином, щоб не піддавати загрози міжнародний мир і безпеку, і справедливість»¹.

Принцип мирного вирішення міжнародних спорів став основою в питаннях урегулювання воєнного конфлікту на Сході України. Результатом перемовин у межах Тристоронньої контактної групи з мирного врегулювання ситуації в Донецькій і Луганській областях (Мінської групи) стало ухвалення Мінських домовленостей (Мінський протокол – угода

про тимчасове перемир'я у війні на Сході України 2014 р., Меморандум про виконання положень Протоколу за результатами консультацій Тристоронньої контактної групи стосовно кроків, спрямованих на імплементацію Мирного плану Президентів України і Російської Федерації, 2014 р. і Комплекс заходів щодо виконання Мінського протоколу 2015 р.).

Про важливість Мінських домовленостей у врегулюванні воєнного конфлікту і про те, що вони є єдиною узгодженою основою для досягнення миру на Сході України, неодноразово заявляли світові лідери і керівники міжнародних міжурядових організацій (насамперед, ООН, ОБСЄ, ЄС, НАТО тощо). Ця обставина визначає високу значущість процесів, що відбуваються у площині мирного вирішення конфлікту на Сході України, у виробленні зовнішньополітичного курсу нашої держави, а також у визнанні ролі принципу мирного вирішення міжнародних спорів у підтримці міжнародного миру та безпеки.

Стан дослідження проблеми

Дослідження юридичної природи Мінських домовленостей як різновиду міжнародно-

¹ Устав Организации Объединенных наций : от 26.06.1945 // Организация Объединенных Наций : офиц. сайт. URL: <https://www.un.org/ru/charter-united-nations/> (дата звернення: 11.12.2020).

правових актів ґрунтується на наукових здобутках відомих дослідників у галузі міжнародного публічного права, таких як М. Баймуратов, М. Буроменський, О. Буткевич, А. Георгіца, А. Дмитрієв, О. Задорожній, Н. Камінська, В. Мицик, В. Муравйов, В. Репецький, О. Радзівілл, Т. Сироїд, Л. Тимченко, О. Трагнюк та ін. Серед наукових праць названих науковців значне місце посідають дослідження теоретико-правових питань з окремих аспектів права міжнародних договорів, договірно-правового регулювання міждержавного співробітництва, а також питань мирного вирішення міжнародних спорів. Водночас оскільки загрози виникнення різноманітних конфліктів як на універсальному, так і на регіональному рівнях у сучасних умовах розвитку суспільства стали більш динамічними та постійно змінюються, відповідна проблематика наукових досліджень не лише не втрачає своєї актуальності, а навпаки, дедалі більше потребує нових наукових поглядів.

Мета і завдання дослідження

Метою статті є здійснення міжнародно-правового аналізу Мінських домовленостей як різновиду міжнародно-правових актів, а також визначення їх юридичної природи і ролі в урегулюванні воєнного конфлікту на Сході України. Ця мета досягається шляхом виконання таких *завдань*: здійснити аналіз міжнародно-правових підходів до з'ясування юридичної природи Мінських домовленостей; проаналізувати різне розуміння сторонами цих домовленостей їх юридичної природи; визначити роль Мінських домовленостей у міжнародному процесі щодо мирного врегулювання воєнного конфлікту на Донбасі; з'ясувати наявність юридичних наслідків у разі невиконання сторонами Мінських домовленостей.

Наукова новизна дослідження

Обрання теми наукового дослідження обумовлюється тим, що процесу врегулювання воєнного конфлікту в Україні в контексті налагодження стабільного миру і рівня безпеки на Сході держави, а також повернення окупованих територій Донбасу під контроль України приділяється велика увага як з боку політичного керівництва України, різних політичних кіл та представників наукового середовища, так і пересічного населення. Крім того, питання реалізації Мінських домовленостей стали предметом обговорення різних міжнародних офіційних зустрічей на вищому політичному рівні за участю української сторони.

Для України, яка в межах «гібридної війни» зіткнулася з такими факторами, як тимчасова окупація Російською Федерацією території України, питання забезпечення миру і безпеки на Сході держави набули надзвичайно важливого значення. Зважаючи на це, в науковців-правознавців і науковців-міжнародників дедалі частіше виникають питання щодо юридичної природи самих Мінських домовленостей, а також щодо характеру міжнародних прав і обов'язків їх сторін. Саме ці фактори і визначають наукову новизну цього дослідження.

Виклад основного матеріалу

5 вересня 2014 р. у м. Мінськ (Білорусь) представники України, Росії та ОБСЄ у присутності представників так званих Донецької народної республіки і Луганської народної республіки підписали тристоронню угоду про припинення вогню на території Донецької та Луганської областей.

Критики Мінських домовленостей постійно звертають увагу на те, що ці міжнародні документи так і не принесли Україні бажаного миру. Тобто ні перший документ, підписаний 5 вересня 2014 р., ні другий, який має назву «Комплекс заходів щодо виконання Мінського протоколу», підписаний 12 лютого 2015 р., не забезпечили бажаного результату. На території Донецької та Луганської областей понині тривають бойові дії.

Незважаючи на такі закиди, слід зазначити, що згадані міжнародні документи хоча і не припинили повністю воєнні дії на окупованих територіях, але все ж запобігли «великій» війні на Сході України. Підписані Мінські домовленості на той момент були важливим тактичним військово-політичним кроком для нашої країни. Вони допомогли відвести від українських кордонів серйозні російські збройні сили, зменшити кількість жертв воєнного конфлікту на Донбасі, повернути заручників, а також здійснити масштабне переозброєння Збройних сил України. При цьому варто зауважити, що понині жодної дієвої альтернативи наявним Мінським домовленостям не існує.

Крім того, в політичних і наукових колах існує скептичне ставлення до повної реалізації Мінських домовленостей. Навіть є певні сумніви щодо юридичної сили (обов'язковості) цих документів, а отже, щодо можливості виконання домовленостей у повному обсязі. Таке ставлення до цього питання слід пов'язати з тим, що Україна та Російська Федерація зовсім по-різному розглядають юридичну природу самих Мінських домовленостей як міжнародно-правових актів.

Для повного розуміння і тлумачення Мінських домовленостей потрібно розмежувати політичну та правову складові цих документів. У цьому разі політична сфера являє собою протистояння різних політичних інтересів і сил, тоді як правова сфера – це система загальних правил, за якими відбувається політичне протистояння. Для здійснення юридичного аналізу форми та змісту Мінських домовленостей, насамперед, слід максимально відмежуватися від політичної сфери, тобто тих умов, у яких ці домовленості були сформульовані й існують досі.

Політична площина Мінських домовленостей полягає в тому, що вона впливає на розвиток цих домовленостей, оскільки їх можна розглядати як певний переговорний майданчик, на якому сторони можуть ухвалювати додаткові рішення, що конкретизують Мінські домовленості або їх доповнюють. По суті, можна вказати на існування певного механізму мирного врегулювання міжнародних спорів, а також вирішення суперечок щодо тлумачення окремих положень документів, що складають Мінські домовленості.

У засобах масової інформації та інших інформаційних повідомленнях стосовно Мінських домовленостей найчастіше використовується термін «Мінські угоди», що, на наш погляд, є неправильним і недоцільним у формально-юридичному аспекті.

Вживання терміна «домовленості» в цьому випадку є більш точним, оскільки це визначення підкреслює неюридичний (необов'язковий) характер цих міжнародних документів. Термін «угода» призводить до ототожнювання Мінських домовленостей з міжнародними договорами, що вводить в оману громадськість і міжнародну спільноту щодо їх юридичної природи, тим самим свідчить про обов'язковість документів для сторін, що їх уклали.

Таку думку поділяють і деякі громадські організації, діяльність яких пов'язана з вивченням такого феномена, як «гібридна війна». У відкритому зверненні до української влади ці громадські організації заявили, що введення в обіг та популяризація назв «Мінські домовленості» та «Мінські угоди» містить ознаки гібридної операції зі стратегічного дезінформування світової спільноти щодо самої юридичної природи підписаних документів. «З метою уникнення неправильного трактування природи цього документа, що є винятково протоколом політичних консультацій, та щоб не вводити в оману суспільство, експертів, журналістів, дипломатів та політиків щодо міжнародно-правових наслідків його вико-

нання Україною, просимо використовувати для скороченої назви цього документа винятково Мінський протокол або Мінські консультації, не вживаючи терміни “угоди” та “домовленості”», – йдеться у відкритому зверненні громадських організацій [1].

Для правильного розуміння і тлумачення Мінських домовленостей необхідно з'ясувати набуття сторонами цих документів певних міжнародних прав і зобов'язань, що призведе до розуміння юридичної природи домовленостей.

Позиція Російської Федерації як однієї зі сторін переговорного процесу полягає в тому, що Мінські домовленості вважаються юридично обов'язковим документом, повноцінним міжнародним договором, юридична сила і обов'язковість якого випливає з того, що цей документ згадується в тексті Резолюції Ради Безпеки ООН S/RES/2202 від 17 лютого 2015 р.¹

Відповідно до Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р.² Мінські домовленості не можна вважати повноцінним міжнародним договором, оскільки на час їх підписання не було заявлено чіткої позиції сторін цих документів про їх юридичну обов'язковість, що свідчить про свідоме небажання вважати домовленості офіційним міжнародним договором.

Щодо згаданої Резолюції Ради Безпеки ООН S/RES/2202 слід зауважити, що посилання в тексті резолюції на Мінські домовленості не перетворює автоматично ці документи на повноцінний міжнародний договір. Обов'язковість міжнародного договору визначають самі сторони угоди, а не посилання в тексті міжнародних міжурядових організацій, в цьому випадку Резолюції Ради Безпеки ООН. При цьому сама Резолюція, якою було політично схвалено Мінські документи, за формою і змістом має рекомендаційний характер і відповідно до норм Статуту ООН не може мати інших тлумачень [2].

Варто зазначити, що Мінські домовленості не були зареєстровані в Секретаріаті ООН як міжнародний договір. Така процедура відбувається відповідно до ст. 102 Статуту ООН:

¹ Резолюция Совета Безопасности S/RES/2202 (2015) : від 17.02.2015 // Организация Объединенных Наций : офиц. сайт. URL: [http://undocs.org/ru/S/RES/2202\(2015\)](http://undocs.org/ru/S/RES/2202(2015)) (дата звернення: 11.12.2020).

² Венская конвенция о праве международных договоров : от 23.05.1969 // Организация Объединенных Наций : офиц. сайт. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/law_treaties.shtml (дата звернення: 11.12.2020).

«Будь-який договір і міжнародна угода, укладені будь-яким Членом Організації після набуття чинності цього Статуту, повинні бути, при першій нагоді, зареєстровані в Секретаріаті і ним опубліковані. Жодна зі сторін в будь-якому такому договорі або міжнародній угоді, які не зареєстровані, не може посилається на такий договір або угоду в жодному з органів Організації Об'єднаних Націй»¹.

На думку вітчизняного науковця-міжнародника О. Мережка, в позиції Російської Федерації щодо юридичної природи Мінських домовленостей простежується певна суперечливість. Так, наприклад, в одному зі своїх інтерв'ю міністр закордонних справ Російської Федерації Сергій Лавров назвав Мінські домовленості «міжнародно-правовим документом», який, зважаючи на Резолюцію Ради Безпеки ООН S/RES/2202 від 17 лютого 2015 р., є юридично обов'язковим [3].

Логічно припустити, що під «міжнародно-правовим документом» міністр закордонних справ Російської Федерації мав на увазі саме міжнародний договір. Якщо це так, то згідно з традиційним поглядом науки міжнародного права сторонами будь-якого міжнародного договору можуть бути держави та міжнародні міжурядові організації як повноправні суб'єкти міжнародного права. Однак так звані Донецька народна республіка і Луганська народна республіка навіть з позиції Російської Федерації не вважаються державами або міжнародними міжурядовими організаціями, а отже, не можуть навіть вважатися суб'єктами міжнародного права і володіти міжнародною договірною правосуб'єктністю.

Цікавим є той факт, що у преамбулі згаданої Резолюції Ради Безпеки ООН, на яку посиляється міністр закордонних справ Російської Федерації, чітко заявляється про повагу до суверенітету і територіальної цілісності України. Звідси випливає те, що Мінські домовленості як міжнародний договір не могли бути укладені за участю жодного утворення, яке намагається вийти зі складу України (здійснити сецесію). У цьому разі Донецька народна республіка і Луганська народна республіка є невизнаними та самопроголошеними квазідержавними утвореннями і за українським законодавством є частиною території України, яка тимчасово перебуває під окупацією. Ціл-

ком абсурдною та нелогічною є ситуація, коли Україна укладає міжнародний договір з окремими частинами її державної території. До речі, в міжнародній практиці існують випадки укладання між державами та недержавними утвореннями саме політичних домовленостей, а не міжнародних договорів.

Зважаючи на заяву міністра закордонних справ Російської Федерації про те, що Мінські домовленості є міжнародним договором, цілком логічно зазначити, що сторонами цього міжнародного договору можуть бути лише держави, в цьому випадку Україна і Російська Федерація, а не якісь недержавні утворення.

Відповідно до науки міжнародного права і вимог чинного законодавства України Мінські домовленості могли б вважатися міжнародною угодою, якщо б були укладені від імені України за спеціальною процедурою, визначеною статтями 3 («Види міжнародних договорів»), 5 («Рішення про проведення переговорів і про підписання міжнародних договорів України») і 6 («Повноваження на укладення міжнародного договору України») Закону України «Про міжнародні договори» від 29 червня 2004 р.², для якої Розпорядження Президента України «Про уповноваження Л. Кучми на участь у Тристоронній контактній групі з мирного врегулювання ситуації в Донецькій і Луганській областях» № 953/2014-рп³ явно є недостатнім. Мінські домовленості були підписані особами, які не мали належних повноважень на укладання міжнародних договорів. Із цього і випливають причини неінтегрованості Мінських домовленостей у систему національного законодавства України. За процедурою ухвалення, форматом підписання і способом легітимації (точніше, її відсутністю) вони просто не відповідають формальним вимогам [4], закріпленим у Законі України «Про міжнародні договори» від 29 червня 2004 р.⁴.

² Про міжнародні договори : Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15> (дата звернення: 11.12.2020)

³ Про уповноваження Л. Кучми на участь у Тристоронній контактній групі з мирного врегулювання ситуації в Донецькій і Луганській областях : Розпорядження Президента України від 08.07.2014 № 953/2014-рп // Президент України : офіц. інтернет-представництво. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/9532014-rp-17449> (дата звернення: 11.12.2020).

⁴ Про міжнародні договори : Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV // БД «Законодавство

¹ Устав Организации Объединенных Наций : от 26.06.1945 // Организация Объединенных Наций : офиц. сайт. URL: <https://www.un.org/ru/charter-united-nations/> (дата звернення: 11.12.2020).

Виходячи із цієї позиції, з упевненістю можна стверджувати, що Мінські домовленості за своєю юридичною природою не є міжнародним договором, тому їх положення не можуть мати юридично обов'язкової сили для сторін. Їх можна назвати, скоріше, міжнародними політичними домовленостями, які не підпадають під урегулювання норм міжнародного права.

У науці міжнародного права існує думка про те, що міжнародні політичні угоди, до яких належать і Мінські домовленості, регулюються такими загальними принципами права, як принцип добросовісності (передбачає необхідність сумлінної та чесної поведінки суб'єктів під час виконання своїх юридичних обов'язків і здійснення своїх суб'єктивних прав) та принцип «*pacta sunt servanda*» (договори повинні виконуватися) [3].

У підсумку цього дослідження нам залишилося з'ясувати характер набуття сторонами Мінських домовленостей міжнародних прав та обов'язків. Виходячи з аргументації щодо юридичної необов'язковості Мінських домовленостей, можемо зробити висновок, що в разі порушення своїх зобов'язань будь-якою зі сторін домовленостей наставатиме не юридична (міжнародно-правова), а політично-моральна відповідальність. Наприклад, до сторони – порушника міжнародних зобов'язань може бути застосований моральний осуд з боку світової спільноти або політичний, дипломатичний тиск з боку окремих держав чи в межах міжнародних міжурядових організацій тощо. Звичайно, невиконання або недобросовісне виконання однією зі сторін Мінських домовленостей своїх міжнародних зобов'язань надає іншій стороні можливість також не виконувати свої міжнародні зобов'язання за цими документами.

Мінські домовленості підпадають під урегулювання насамперед політичними нормами, які, як свідчить міжнародна практика, інколи можуть бути більш дієвими, ніж юридичні норми. Крім того, Мінські домовленості як специфічний вид міжнародно-правових актів можуть регулюватися не лише прямо, а й опосередковано окремими нормами права міжнародних договорів. Наприклад, правила і принципи тлумачення міжнародних договорів, що містяться у Віденській конвенції про право міжнародних договорів 1969 р.¹, можуть бути

використані за аналогією для правильного тлумачення змісту Мінських домовленостей.

З огляду на те, що Мінські домовленості є водночас політичними домовленостями про припинення вогню між воюючими сторонами, можна стверджувати, що в цій частині на них можуть розповсюджуватися деякі міжнародно-правові норми, що належать до «законів та звичаїв війни», наприклад Розділ V «Перемир'я» IV Конвенції про закони і звичаї війни на суходолі та додаток до неї – Положення про закони і звичаї війни на суходолі 1907 р.²

До того ж наявність у першій Мінській домовленості (Мінський протокол – угода про тимчасове перемир'я у війні на Сході України 2014 р.) умови про припинення вогню перетворює ці документи на воєнно-політичні домовленості, а не лише політичні домовленості щодо мирного врегулювання конфлікту на Донбасі.

Висновки

Підсумовуючи все сказане вище, можна однозначно стверджувати, що:

- Мінські домовленості є специфічним видом міжнародно-правових актів воєнно-політичного характеру, скріпленими підписами високопосадовців, на яких розповсюджується не юридична (міжнародно-правова), а морально-політична відповідальність за їх невиконання;

- стосовно Мінських домовленостей використання терміна «Мінські угоди» є неправильним і недоцільним у формально-юридичному аспекті, тому термін «домовленість» є більш точним, що вказує на неюридичний (необов'язковий) характер цих документів;

- Мінські домовленості стали результатом військово-політичної ситуації, що складалася в Україні на момент підписання цих документів;

- оскільки Мінські домовленості не визнаються міжнародними договорами, вони не підлягають ратифікації Верховною Радою України;

- незважаючи на всі наявні плюси й мінуси Мінських домовленостей, їх гідної альтернативи в Україні на сьогодні не існує.

Объединенных Наций : офиц. сайт. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/law_treaties.shtml (дата звернення: 11.12.2020).

² IV Конвенція про закони і звичаї війни на суходолі та додаток до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі : від 18.10.1907 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222 (дата звернення: 11.12.2020).

України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15> (дата звернення: 11.12.2020)

¹ Венская конвенция о праве международных договоров : от 23.05.1969 // Организация

Список бібліографічних посилань

1. Кульчинський Р. М., Данилюк О. В. Експерти закликають не вживати термін «Мінські угоди», бо таких не існує // TEXTY.ORG.UA : сайт. 17.10.2019. URL: https://texty.org.ua/fragments/97256/Jeksperty_zaklykajut_ne_vzhyvaty_termin_Minski_ugody-97256/ (дата звернення: 11.12.2020).
2. Ковальський В. «Формула Штайнмайєра»: юридичний бік проблеми // Юридичний Вісник України : сайт. 16.01.2019. URL: <https://yvu.com.ua/formula-shtajnmajyera-yurydychnyj-bik-problemy/> (дата звернення: 11.12.2020).
3. Мережко О. Мінські домовленості. Юридичний аналіз // LB.ua : сайт. 13.05.2020. URL: https://lb.ua/news/2020/05/13/457407_minski_domovlenosti_yuridichniy.html (дата звернення: 11.12.2020).
4. ПАРЕ визнає «Мінські угоди»: реінтеграція Донбасу має їм відповідати? // Експертиза реформ : сайт. 25.01.2018. URL: <https://www.expertreform.com.ua/2018/01/25/parye-vyznae-minski-ugody-reintegratsiya-donbasu-maye-yim-vidpovidaty/> (дата звернення: 11.12.2020).

Надійшла до редколегії 14.12.2020

МАРКОВ В. В., ВОЙЦИХОВСКИЙ А. В. ВОПРОСЫ ЮРИДИЧЕСКОЙ ПРИРОДЫ МИНСКИХ ДОГОВОРЕННОСТЕЙ (МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ)

Исследованы международно-правовые аспекты юридической природы Минских договоренностей. Проанализировано разное понимание сторонами этих договоренностей их юридической природы, определено наступление возможных юридических последствий в случае невыполнения сторонами этих международно-правовых документов, а также выяснены роль и место Минских договоренностей в процессе мирного урегулирования конфликта на Востоке Украины. Сделаны научно обоснованные выводы относительно правильного понимания и толкования Минских договоренностей как специфического вида международно-правовых актов.

Ключевые слова: юридическое природа, Минские договоренности, соглашение, консультации, международный договор, международно-правовой акт.

MARKOV V. V., VOITSIKHOVSKIY A. V. LEGAL NATURE ISSUES OF THE MINSK AGREEMENTS (INTERNATIONAL AND LEGAL ANALYSIS)

The importance of the Minsk Agreements in resolving the conflict and the fact that they are the only agreed basis for achieving peace in Eastern Ukraine has been repeatedly stated by world leaders and leaders of international intergovernmental organizations (primarily the UN, OSCE, EU, NATO, etc.). This fact determines the high importance of the processes taking place in the field of peaceful resolution of the conflict in Eastern Ukraine.

The relevance of the chosen research topic is due to the fact that the process of resolving the military conflict in Ukraine in the context of establishing stable peace and security in the East, as well as returning the occupied territories of Donbass to Ukrainian control is given much attention by political leadership, scientific environment and the population. In addition, the implementation of the Minsk Agreements was discussed at various international official meetings at the highest political level with the participation of the Ukrainian side.

Such factors as the temporary occupation of the territory of Ukraine by the Russian Federation, issues of peace and security in the East of the state have become extremely important for Ukraine faced in the framework of the «hybrid war». As a result, legal scholars are increasingly questioning the legal nature of the Minsk Agreements themselves, as well as the nature of the parties' international rights and obligations.

The author of the article studies the international legal aspects of clarifying the legal nature of the Minsk Agreements. The parties' different understanding of the Minsk Agreements on their legal nature has been analyzed; the possible legal consequences in case of non-compliance with these international legal documents have been determined; and the role and place of the Minsk Agreements in the process of peaceful settlement of the conflict in Eastern Ukraine have been clarified. Scientifically substantiated conclusions on the correct understanding and interpretation of the Minsk Agreements as a specific type of international legal documents have been provided.

Key words: legal nature, Minsk agreements, agreement, consultations, international agreement, international legal act.

Редагування *С. С. Тарасової, М. В. Цветкової-Верніченко,*
Т. Д. Мельник, Г. Я. Ступницької
Внесення правок *С. С. Тарасової, Ю. І. Гекової, К. О. Сологуб*
Комп'ютерне верстання *А. О. Зозулі*
Переклад анотацій англійською *Л. О. Осятинської*
Дизайн обкладинки *Н. М. Круглик, І. В. Зозулі, П. О. Білоуса, І. Є. Єсіної*

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 23376-13216 ПР від 24.05.2018.

Підписано до друку 23.12.2020. Формат 60х84/8.
Ум. друк. арк. 17,27. Тираж 50 прим. Зам. № 2020-30.

Адреса редакції, видавця та виготовлювача:
Харківський національний університет внутрішніх справ
просп. Льва Ландау, 27, Харків, 61080;
тел. (057) 73-98-168, факс (057) 73-98-181;
адреса електронної пошти: pb.hnuvs@ukr.net; сайт: <http://pb.univd.edu.ua>.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3087 від 22.01.2008.